זון אויפגאנג — 4.43
זון אונטערגאנג — 8.24

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע ווארט
THE GATEWAY OF THE WEST
THE ISRAELITE PRESS

וועטער:
קלאר און ווארים

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

Vol. 21, No. 172. Winnipeg, Mon. July 27, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג, כ׳ אב, תרצ״א

דר. לי. ק. פרענקל געשטאָרבן אין פאריז

איז געווען איינער פון די איינפלוסרייכסטע אידן אין אמעריקע. — נאָר וואָס דערווײַלט פאַרזיצער פון דער אידישער אגענטור. — געווען צווייטער וויצע-פּרעזידענט פון דער מעטראָפּאָליטען לייף אינשורענס קאָמפּאַני.

(ספּעציעלע טעלעגראַמע צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

דר. לי. ק. פרענקל

פאריז, יולי 27 (איטא). — דר. לי. ק. פרענקל, וועלכער איז נאָר־וואָס דערווײַלט געווארן איינער פון די 2 פאַרזיצערס פון דער אידישער אגענטור, און איינער פון די באַרימטסטע אידיש־אמעריקאַנער פירער, איז דאָ פלוצלונג געשטאָרבן פון הארץ־קראַנקהייט. ער איז געווען 65 יאָר אַלט. זיין קערפּער וועט געבראַכט ווערן קיין ניו־יאָרק.

דר. פרענקל איז געווען איינער פון די איינפלוסרייכסטע פּערזענלאַכקייטן אין די אידיש אמעריקאַנער עלעמענט. ער איז געבאָרן געווארן אין פילאַדעלפיע, אין אוגוסט 1867. האָט שטודירט אין פענסילוואַניע אוניווערסיטעט און האָט באַקומען דעם דעגרי פון דאָקטאָר פיי לאַמבדאַ פיי אין יאָר 1891. ער האָט זיך ספּעציאַליזירט אין כעמיע און איז געווען לערער און פּרעזידענט פון דער כעמישער סעקציע פון׳ם פראַנקלין אינסטיטוט פון 1893-1898. פאַר 3 יאָר צייט איז ער געווען מעענדזשער פון די יוניי טעד היבראָו טשאַריטיס, ניויאָרק, און ספּעציעלער אונטערזוכער פון׳ם ראַסל סיידזש פאונדיישאָן אין 1908.

זיין יענער צייט אין ער באַרימט גע־וואָרן ווי אַן עקספּערט אויף געוועלד שאַפטלאַכע, צדקה און "וועלפעיר"־אַרבעט און איז באַשטימט געווארן אויף פיל רעגירונגס אויספאָרשונגס קאָמיסי־עס. זיין 1909 איז ער מיט דער מעט־ראָפּאָליטען לייף אינשורענס קאָמפּאַני, וואו ער האָט דערגרייכט די שטעלע פון צווייטן וויצע־פּרעזידענט, פון דער קאָמפּאַני אין אנערקענונג ווי איינער פון די פעאיקסטע מענשן אויפ׳ן געביט פון לענדס פאַרזיכערונג, ער האָט פיל ביי־גענומען צום גרונט, וואוקס פון דער מעטראָפּאָליטען לייף אינשורענס קאָ.

דר. פרענקל האָט געגומען אַ גרויסן אנטייל אין די פאַרהאַנדלונגען פון דר. וויצמאַן פאַר דער גרינדונג פון דער אי־דישער אגענטור און פון אַנפאַנג צו איי־נגעווען איינער פון די עטאַנגער. ווען ער האָט זיך אָבער איבערצייגט אַז די אגענטור איז נוצלאָס, האָט ער זיך אַרויסגעוואָרפן אין דער אַרבעט אויף אַ גרויסן אַמבאַסאַדאָר פון אַמעריקע. אין דער אַרבעט פון דער אַמבאַסאַדאָר פון אַמעריקע, אין דער אַרבעט פון דער אגענטור,

זעלבסטמאָרד-עפּידעמיע צווישן אידן אין אפריקע

(א בריוו פון יאהאנעסבורג)
(ספּעצ. פאר ד. א. וו. דורך "איטא")
פון ב. אלמוני

דער קריזיס וואס האט אנגעגריפן די גאנצע וועלט האט זיך אויך פאר־קליבן אין דרום אפריקע. דאס לאנד וואס איז ביז מיט אייניקע יאר צוריק געווען א שפע פון פרנסה פאר יעדן, וואוהין גאנץ ליטע, פון יעדער שטאט און שטעטל, האט געשטראמט זוכנדיק אן אויסלייזונג פון דער היימישער שעטעל/דיקער נויט — דאס לאנד פון גאלד און דימאנטן לעבט איצט אין בער א שווערן קריזיס און די פארימי קייט איז געוואר אן אפטער נאסט אין פיל אידישע הייזער. לעצטנס האט שוין דערנרייכט אזוי ווייט, אז דער קריזיס האט שוין ארויסגעריסן עט־לאכע קרבנות פון די אידישע רייען.

די ארטיקע פרעסע, וועלכע פאר־שווייגט דעם קריזיס און האלט יעדן טאג אין אנווייזן סימנים פון קומענ־דיקער פראספּעריטי, מאכט ניט קיין טומל פון די אפטע זעלבסטמאָרד פאר לען. אין דער כראניק וועט איר נאר טרעפן עטלאכע ווערטער, אז דער און דער איז געווען זייער גרויס און סיבה — פינאנציעלע זארגן און שא, שטיל.

פאר דער לעצטער צייט האבן דא געטראפן פיר אידישע זעלבסטמאָרד פאלן, וועלכע האבן אונז בולט ארויס־געוויזן, אז די נויט איז צווישן די הייגע אידן געווארן זייער גרויס און די פערציק קהילות אין לאנד וואס טרעפן עטלאכע ווערטער, אז דער און דער איז געפונען געווארן טויט, סיבה — פינאנציעלע זארגן און שא, שטיל.

דער דאזיקער קהלות אדונגעשיקט טויט־זענטער אויף פארשיידענע הילפס צווע־קען אין אויסלאנד.

מען האט שוין דא פיל מאל גע־רעדט און אויסגעוואָרפן זיך אליין דער נאכלעסקייטס צו די איינע־נע אינסטיטוציעס (עס איז א פאקט, אז וועגן ניט איינצלנע יחידים וואלטן פיל פון דיי הייגע אינסטיטוט אינסטיטוט ציעס געמוזט אונטערגיין). אבער די זאך בלייבט ווי נעווען — טויזנטער רעגן אין הונדערטער טויזנטער גייען ארויס פון לאנד און די ארטיקע נויט ווערט ניט געלינדערט אויף א האר.

דער אפריקאנער איד, מען מען מיט רעגן זאגן, האט א זייער וואהרימע הארץ, ער גיט מיט דער פולער האנט, אבער זיין גענד איז מער צו לינדערן דעם ווייר־נעשריי פון אויסלאנד אין דער קריזיס וואס האט אנגעגריפן די גאנצע וועלט האט זיך אויך פאר־קליבן אין דרום אפריקע. דאס לאנד וואס איז ביז מיט איינציקע יאר צוריק געווען א שפע פון פרנסה פאר יעדן, וואוהין גאנץ ליטע, פון יעדער שטאט און שטעטל, האט געשטראמט זוכנדיק אן אויסלייזונג פון דער היימישער שעטעל/דיקער נויט — דאס לאנד פון גאלד און דימאנטן לעבט איצט אין בער א שווערן קריזיס און די פארימי קייט איז געוואָרן אן אפטער נאסט אין פיל אידישע הייזער. לעצטנס האט שוין דערנרייכט אזוי ווייט, אז דער קריזיס האט שוין ארויסגעריסן עט־לאכע קרבנות פון די אידישע רייען.

די ארטיקע פרעסע, וועלכע פאר־שווייגט דעם קריזיס און האלט יעדן טאג אין אנווייזן סימנים פון קומענ־דיקער פראספּעריטי, מאכט ניט קיין טומל פון די אפטע זעלבסטמאָרד פאר אליין האט דערקלערט ביי דער דערעפענונג פון דער קאנפערענץ, איז עס געווען פאר אלעמען קלאר אז דא האנדלט זיך ניט נאר וועגן דייטש־לאנדס געפאר אליין. נאר טאקע וועגן א גרויסער וועלט געפאר. קיינער קאן זיך ניט פארשטעלן, האט דער פרעמיער געזאגט, וואס פאר א שיקר זאל עס דערוואַרטעט די וועלט אויב די קאנפערענץ זאָל ניט געפינען קיין לאזונג פאר די פראבלעמען וואס שטיין פאר איר.

האבן די 7 פארטרעטער פון די 7מעכטיקסטע אין רייכסטע לענ־דער פון דער וועלט געפונען א מיטל צו ליין די ערנסטע, אבער דאָך ניט צו שווערע אויפגאבע וואס איז פאר איר געשטאנען?

די קאנפערענץ איז שוין אָפּגעהאלטן געווארן. דיי 7 גרעסטע שאפאסטענער פון די 7 ווירטשאפטסטע פעלקער פון דער וועלט (יעדנ־פאלס איי׳ן פאליטיש קאָנאָמישן געביט) האבן זיך פריינטלאך דורכ־געשמועסט; די קאנפערענץ איז געשלאָסן געווארן. די דעלעגאטן זיינען צוריקגעפאָרן — אין וואס האבן זיי איינגעטאָן? האבן זיי אנגענומען יענע מוסיקע שרים וואס זיינען באמת נייטיק אים צו לייזן ענדגילטיק דעם קאָנאָמישן וועלט־קריזיס?

ליידער ניט!

די 7 דאקטוירים האבן באטראכט דעם חולה און פארשריבן פאר אים א רעצעפט: 100 גראם אין קאלטע קאָמפּרעסן פאר 3 מאָנאטן צייט. אויב אין דריי מאָנאטן ארום וועט דער חולה ניט בעסער ווערן, וועט מען ווידער מאכן א קאָנסוליטאציע פון 7 דאקטוירים און אויב נויט מיך וועט מען דאן מאכן אן אָפּעראציע.

אין אָפּגעליינט די אָפּעראציע (אויף צו שניידן די מלחמה חובות) האט מען ניט דערפאר וואס דייטשלאנד קאן דאס ניט אויסהאלטן, נאר פארקערט. דערפאר וואס זיי, די "דאקטוירים", זיינען ניט גרייט דערצו.

ווייל דייטשלאנד ליידעט פון א גוט באוואוסטער קראנקהייט: בלוטלאזיקייט. דאס ליידעט זי פון דעם חולאאת זינט דעם טרויעריק באַ־ריימטן ווערסייל אָפּמאך. ליט וועלכן די זיגרייכע מלוכות האבן זיך גע־נומען אויסזיינן דעם לעצטן טראָפּן בלוט פון דייטשלאנדס אָפּגעשוואכטן קערפּער. עקספּערטן האבן נאך דאן פאראויסגעזעען און געוואָרנט, אז דאס וועט פירן צו דייטשלאנדס צוזאמענברעכנונג. האט מען דך מיט דער מיינונג פון די אמת׳ע עקספּערטן ניט געוואלט רעכענען, — איז דאס איצט געשען: דייטשלאנד האט צוזאמענגעבראָכן!

צו דעם איז דא בלויז איין מיטל: בלוט טראנספּעריירונג. די רייך געוואָרענע מלוכות דארפן איצט צוריק אריינשפּריצן אין דייטשלאנדס קערפּער א טייל פון זייערן איבערפליסיקער בלוט. גלוסט זיך אבער די אנגעזאפּטע מלוכות ניט אונטערגעבן צו אזא אָפּעראציע, כאטש זיי ווייסן אז דאס וואלט אלעמענס לאנגע פארבעסערט.

האבן זיי דאס אָפּגעלייגט אויף שפּעטער.

* * * * *

די אומרואיקע, ליידנדע מיליאנען געשעפטסלייט און ארבעטס־לאזע פון גאר דער וועלט, — וועלכע האבן געלייגט אזויפיל האָפענונ־גען אויף דער לאנדאָנער קאָנפערענץ וועלן אנטזיישט ווערן — איבער־הויפט די דייטשן, וועלכע טואָגן איצט די שווערסטע לאסט.

די 7 פינאנציעלע עקספּערטן — אין צווישן זיי איז אויך געווען דער גרעסטער פינאנץ מיניסטער זיים אלעקסאנדער האמילטאן, דער באַ־ריימטער, מיסטעריעזער, מעכטיקער באנקיר, מעלאן, — איינער פון די ווירקסאמסטע אין דער וועלט. — דער וועלט כער וועט באטראכטן זיי אין אמת׳ער צושיך מאכער אויפ׳ן פעלד פון פינאנץ — די 7 פינאנציעלע עקספּערטן האבן, ליט מאקדאָנאלדס דערקלערונג, באוויזן איין גרויסע פעאיקייט — זיי האבן געהאנדלט איינשיטימיק, אין דאס איז, גלייכב מאקדאָנאלד, א גרויסע דערגרייכונג. אפשר האט ער רעכט. די קאָנפערענץ האט צום ערשטן מאל זיים דער וועלט־מלחמה צוזאמענגעבראכט ביי איין טיש ניט נאר די איינאפּיי־אישע פארטרעטער, נאר אויך די פארטרעטער פון די פאראייניקטע שטאטן. צום ערשטן מאל. הייסט עס, זיים ווילסאן איז אריינגעשטויסן געווארן פון דער אמעריקאנער פאליטיק, איז דער שטארקער לאָגיק פון די אמעריקאנער. די אזוי גרויסע־נע "מאנראו דאָקטרין" באזייטיקט גע־ווארן, און די אמעריקאנער שטאטסמענער האבן אנערקענט אז זיי קאָ־נען זיך ניט מער האלטן פון דער וויינטנס. נאר אז זיי׳רע אינטערעסן ווערן פונקט אזויפיל באריהרט פון א וועלט קריזיס, ווי די איינאפּיי־שע. און זיי מוזן זיך אריינמישן. די אמעריקאנער פארטרעטער ביי דער לאנדאָנער קאָנפערענץ זיינען ניט מער געווען בלויז "באאבאכטער". נאר גלייכע באלעבאטים מיט די איבעריקיע דעלעגאטן. דאס איז געווען א וויכטיקער געווינס אין א שרים פאראויס. א פרעצעדענס. וועלכער קאן פיל העלפן אין דער נאענטער צוקונפט.

אבער וואס אמבאלאנגט די קאָנפערענץ זעלבסט, גראד דערפאר וואס אין איר האבן זיך באטייליקט אזוי פיל וויכטיקע פערזענלאכקייטן און איינפלוסרייכע פארטרעטער פון די גרעסטע מאכטן אין דער וועלט. האט מען געקאָנט פון זיי דערוואַרטן פיל מער ווי עס האט זיך אויסגע־לאזן. אבער ביז איצט "האט דער באַרג געבוירן א מויז".

דער באַרג האָט געבוירן א מויז

אלע אויגן פון דער וועלט זיינען פאר די לעצטע עטלאכע טעג געווען געווענדעט קיין לאָנדאָן — אין געשפּאנט געווארט אויף א וואונק אָדער א וואָרט פון טרייסט, ווייל אלע האָפענונגען פאר א לייזונג פון דעם שווערן עקאָנאָמישן וועלט־קריזיס זיינען געווען אָפּהייננגיק — לויט׳ן אלגעמיינעם געפיל — פונ׳ם שיקזאל פון דער לאָנדאָנער קאָנ־פערענץ.

אמת. די דאָזיקע קאָנפערענץ, פאררופן אונטער העכסט דראַ־מאטישע אומשטענדן, האָט געהאט די אויפגאבע ניט מער ווי צו ליין דייטשלאנדס פינאנציעלע פראָבלעמען; אבער ווי פרעמיער מאקדאָנאלד אליין האָט דערקלערט ביי דער דערעפענונג פון דער קאָנפערענץ, איז עס געווען פאר אלעמען קלאר אז דא האנדלט זיך ניט נאר וועגן דייטש־לאנדס געפאר אליין. נאר טאקע וועגן א גרויסער וועלט געפאר. קיינער קאָן זיך ניט פארשטעלן, האָט דער פרעמיער געזאָגט, וואס פאר א שיקר זאל עס דערוואַרטעט די וועלט אויב די קאָנפערענץ זאָל ניט געפינען קיין לאזונג פאר די פראָבלעמען וואס שטיין פאר איר.

האבן די 7 פארטרעטער פון די 7מעכטיקסטע אין רייכסטע לענ־דער פון דער וועלט געפונען א מיטל צו ליין די ערנסטע, אבער דאָך ניט צו שווערע אויפגאבע וואס איז פאר איר געשטאנען?

די קאָנפערענץ איז שוין אָפּגעהאלטן געווארן. דיי 7 גרעסטע שאפאסטענער פון די 7 ווירטשאפטסטע פעלקער פון דער וועלט (יעדנ־פאלס אויפ׳ן פאליטיש קאָנאָמישן געביט) האבן זיך פריינטלאך דורכ־געשמועסט; די קאָנפערענץ איז געשלאָסן געווארן. די דעלעגאטן זיינען צוריקגעפאָרן — אין וואס האבן זיי איינגעטאָן? האבן זיי אנגענומען יענע מוסיקע שרים וואס זיינען באמת נייטיק אים צו לייזן ענדגילטיק דעם קאָנאָמישן וועלט־קריזיס?

ליידער ניט!

די 7 דאָקטוירים האבן באטראכט דעם חולה און פארשריבן פאר אים א רעצעפט: 100 גראם אין קאלטע קאָמפּרעסן פאר 3 מאָנאטן צייט. אויב אין דריי מאָנאטן ארום וועט דער חולה ניט בעסער ווערן, וועט מען ווידער מאכן א קאָנסוליטאציע פון 7 דאקטוירים און אויב נויט מיך וועט מען דאן מאכן אן אָפּעראציע.

אין אָפּגעלייגט די אָפּעראציע (אויף צו שניידן די מלחמה חובות) האט מען ניט דערפאר וואס דייטשלאנד קאן דאס ניט אויסהאלטן, נאר פארקערט. דערפאר וואס זיי, די "דאקטוירים", זיינען ניט גרייט דערצו.

ווייל דייטשלאנד ליידעט פון א גוט באוואוסטער קראנקהייט: בלוטלאזיקייט. דאס ליידעט זי פון דעם חולאאת זינט דעם טרויעריק באַ־ריימטן ווערסייל אָפּמאך. ליט וועלכן די זיגרייכע מלוכות האבן זיך גע־נומען אויסזיינן דעם לעצטן טראָפּן בלוט פון דייטשלאנדס אָפּגעשוואכטן קערפּער. עקספּערטן האבן נאך דאן פאראויסגעזעען און געוואָרנט, אז דאס וועט פירן צו דייטשלאנדס צוזאמענברעכנונג. האט מען דך מיט דער מיינונג פון די אמת׳ע עקספּערטן ניט געוואלט רעכענען, — איז דאס איצט געשען: דייטשלאנד האט צוזאמענגעבראָכן!

צו דעם איז דא בלויז איין מיטל: בלוט טראנספּעריירונג. די רייך געוואָרענע מלוכות דארפן איצט צוריק אריינשפּריצן אין דייטשלאנדס קערפּער א טייל פון זייערן איבערפליסיקער בלוט. גלוסט זיך אבער די אנגעזאפּטע מלוכות ניט אונטערגעבן צו אזא אָפּעראציע, כאטש זיי ווייסן אז דאס וואלט אלעמענס לאנגע פארבעסערט.

האבן זיי דאס אָפּגעלייגט אויף שפּעטער.

* * * * *

די אומרואיקע, ליידנדע מיליאנען געשעפטסלייט און ארבעטס־לאזע פון גאר דער וועלט, — וועלכע האבן געלייגט אזויפיל האָפענונ־גען אויף דער לאָנדאָנער קאָנפערענץ וועלן אנטזיישט ווערן — איבער־הויפט די דייטשן, וועלכע טואָגן איצט די שווערסטע לאסט.

די 7 פינאנציעלע עקספּערטן — אין צווישן זיי איז אויך געווען דער גרעסטער פינאנץ מיניסטער זיים אלעקסאנדער האמילטאן, דער באַ־ריימטער, מיסטעריעזער, מעכטיקער באנקיר, מעלאן, — איינער פון די ווירקסאמסטע אין דער וועלט. — דער וועלט כער וועט באטראכטן זיי אין אמת׳ער צושיך מאכער אויפ׳ן פעלד פון פינאנץ — די 7 פינאנציעלע עקספּערטן האבן, ליט מאקדאָנאלדס דערקלערונג, באוויזן איין גרויסע פעאיקייט — זיי האבן געהאנדלט איינשיטימיק, אין דאס איז, גלייכב מאקדאָנאלד, א גרויסע דערגרייכונג. אפשר האט ער רעכט. די קאָנפערענץ האט צום ערשטן מאל זיים דער וועלט־מלחמה צוזאמענגעבראכט ביי איין טיש ניט נאר די איינאפּיי־אישע פארטרעטער, נאר אויך די פארטרעטער פון די פאראייניקטע שטאטן. צום ערשטן מאל. הייסט עס, זיים ווילסאן איז אריינגעשטויסן געווארן פון דער אמעריקאנער פאליטיק, איז דער שטארקער לאָגיק פון די אמעריקאנער. די אזוי גרויסע־נע "מאנראו דאָקטרין" באזייטיקט גע־ווארן, און די אמעריקאנער שטאטסמענער האבן אנערקענט אז זיי קאָ־נען זיך ניט מער האלטן פון דער וויינטנס. נאר אז זיי׳רע אינטערעסן ווערן פונקט אזויפיל באריהרט פון א וועלט קריזיס, ווי די איינאפּיי־שע. און זיי מוזן זיך אריינמישן. די אמעריקאנער פארטרעטער ביי דער לאָנדאָנער קאָנפערענץ זיינען ניט מער געווען בלויז "באאבאכטער". נאר גלייכע באלעבאטים מיט די איבעריקיע דעלעגאטן. דאס איז געווען א וויכטיקער געווינס אין א שרים פאראויס. א פרעצעדענס. וועלכער קאן פיל העלפן אין דער נאענטער צוקונפט.

אבער וואס אמבאלאנגט די קאָנפערענץ זעלבסט, גראד דערפאר וואס אין איר האבן זיך באטייליקט אזוי פיל וויכטיקע פערזענלאכקייטן און איינפלוסרייכע פארטרעטער פון די גרעסטע מאכטן אין דער וועלט. האט מען געקאָנט פון זיי דערוואַרטן פיל מער ווי עס האט זיך אויסגע־לאזן. אבער ביז איצט "האט דער באַרג געבוירן א מויז".

ווען מען מוז ווידער... קראַנק

א קראנקער, מיט גיפט אנגעשטעקטער, מיט מכות באדעקטער קערפּער, קאן מען הערן פאר א ווייל דורך אנשמירן אים מיט זאלבן — און קראנק. אויסהייל אים אינגאנצן קאן מען ניט. סיידן אויסרייניקן דאס בלוט מיט ראדיקאלע מיטלען.

פאר א קורצער צייט. ווייזט אויס האָבן די פוילישע אידן געהאט אביסל רו. דער אויסבראָכער דרוק, קענען דער רעגירונגס אידן־פיינט־לאכער פאליטיק, האט געווירקט — ווי א שמירזאלב. אייניקע האָבן געמיינט אז דאס איז טאקע א רפואה. אבער דאס האט ניט געקאָנט זיין. די אנשטעקעניש איז צו אלט און ציפיל פארשפּרייט אין דעם פוילישן קערפּער — דאס בלוט איז פארגיפטעט.

דערפאר ברעכט די מכה אויס אין פארשיידענע פלעצער. פון די נייעס וואס מיר האבן די טעג באקומען זעט מען אז די מכה האט איצט אויסגעבראָכן אויף די ליפּן פון א גלח און אויף די שפּאלטן פון א נאצי־אנאל־דעמאָקראטישער צייטונג. וואלט עס געווען גוט ווען מען קאן די ליפּן א רייב טאן — מיט זאלץ, אין די צייטונג פארברענען. קאן מען דאס ניט.

ווען מען מוז ווידער שרייען — אויסבייזערן זיך. אנשמירן — אין קראנקן...

דאָס חסידיזם האָט אויפגעלעבט דאָס געזאנג ביי אידן

פון מ. בראבאן

(עס קריזיס שוין דער האן) ווערט גע־זונגען אין גאנץ אונגארן אפי־לו ביי די גאר אויפגעקלערטע אי־דען.

דער צווייטער רבי אין דער חסי־דישער וועלט, וואס האט שטארק גע־האלטן פון זינגען אלס א הויפּט־קולטורן אויף דער ביר׳זשע, גליקט אים אפ איז ווער איז אים נאך גלייך. אז אר און ווייס איז אבער ער איז נאך דער בארן הויבט זיך אן וואקלען אונ־טער זיינע פיס. דאן האט איר נאר ניט קיין אומפיליקאטערן אי־דען.

קינסטלעריש שילדערט "שלום עליי־כם" דעם הר״הא לעבן אין זיינע וואונ־דערבארע בריוו פון מנחם מענדלען צו זיין פרוי שיינע שיינדלען.

ביז דיא יינטיקן טאג וואנדערט נאך מנחם מענדל פון לאנד צו לאנד און וואקלט זיך אויף זיינע פיס, וואו בע־סער, וואו ערגער, אבי מען זאל אים נאר לאזן צוריי. בייט זיך מנחם מענדל אויסערלאך, אבער אינערלאך איז ער דער זעלבער. אומעטום, אז עליה, א הויב, א שטיין ארויף אויף וואל סטריט — הויבט ער זיך, ווערט מונטערער, צוגעלאזענער, ניט ער אויף פילאָ־טראפּישע צוועקן מיט א פולער האנט. איר דיינקט אז ס׳איז ניטא נאך אזא גליקלאכער מענש, ממש״א עושר וואס באדט זיך אין גאלד, איז וואס זשע פעלט אים נאך.

מיט אמאל א קראך אויף וואל סטריט: א ירידה, א בראך, פאלט מנ־חם מענדל און ער שלעפט מיט — נאך דיר׳ א גאנצע כאליאסטרע.

מיט זיין פאלן, פאלן אונ׳ן וואקלען זיך פיל אנשטאלטן וואס האבן פיל געגעבן פון דעם לייטזעליקן מנחם מענדלען.

* * *

מנחם מענדל אוסישקין

פון נחום ביניטש

צוויי נעמען זיינען שטארק איינ־געקריצט אין מיין מוח און שטענדיק שטייגן אט די׳ס׳יפן מענשן פאר מיי־נע אויגן.

צוויי מנחם מענדלען, צוויי פאר־שייידענע ציפן. יעדערער האט וואס צו דערציילן און זאגט זייער פיל. יע־דערער פון זיי איז א שטיק אידישע געשיכטע.

ווער פון אונז קאן ניט און ווייס ניט מנחם מענדלען, שלום עליכמ׳ס העלד, א ווינט מענש, וועלכער סאָ־קוילירט אויף דער ביר׳זשע. גליקט אים אפ איז ווער איז אים נאך גלייך. אז אר און ווייס איז אבער ער איז נאך דער בארן הויבט זיך אן וואקלען אונ־טער זיינע פיס. דאן האט איר נאר ניט קיין אומפיליקאטערן אי־דען.

אין דער חסידישער וועלט איז באַ־קאנט נאך א נגון, וואס ווערט גע־רופן דער "מלאכים נגון". דאס איז דאס אלטסטע נגון אלס א הויפּט־ווערט געווונגען ראש השנה אויף "אין מצה". דעם נגון האט דער קאושע־ניצער מגיד געהערט זינגען אין הי־מעל פון די מלאכים, ווען זיי האבן אריינגעפירט אין גו׳ערן אריין ר׳ שמואל זביטקאווער פון פראנע, וועל־כער האט אפגעראטעוועט פראנע פון אנגראם בעת דעם פוילישן אויס־שטאנד.

א גרויסער בעל מגנן איז אויף נע־וועזן דער ראדמאסקער רבי׳ שלמה, דער מחבר פונ׳ם "תפארת שלמה".

אבער דאך זיינען פאראן רבי׳שע דינאסטיעס, וואס דאס נאנצע ענין פון זינגען איז זיי איינגאנצן פרעמד. למשל, דאס בעלזער חסידות ווייסט נאר׳נישס פון זינגען.

מנחם מענדל אוסישקין, שטייט ביי דעם רודער און ווערט ניט מיד.

צוויי מנחם מענדלס — און ווי פאר־שיידן זיי זיינען.

דא איז אבער ד׳ תראנערעא א טי־פערע. די שולר איז פון אונז אפריקא־נער אידן אליין:

אייניקע חדשים איידער דער קווא־טא ביל פאר אפריקע איז אריין אין קראפט, האט יעדער איינער נעאיילט אויף א וועלכן ניט אין אופן צו העל־פען זיינע פריינט, באקאנטע, "ראַ־טעווען" זיי, צו קאנען אריינכאפן זיך אין אפריקע. מען האט זיך אויף א ווייל ניט פארטראכט ווענן דעם קריזיס דא אויפן ארט אין אזוי וועלן דיר אהער אריבערנעמען מענע נגען מאכן דא א לעבן? עס. מען וועט ניט פארפאלן ווערן, אהער, אהער, מען וועט זיך אן עצה נעבן: — אזוי האט דער הינער איר זיך נעטראכט ביים אריבערנעמען אימיצן פון דער אלטער ווייס ביין אפריקע. דער הי־נער איר האט זיך ניט נעטראכט ווענן דעם טרויעריקן מאַרגן, אויס, אויס אים אראפ־נעמען פון דער שטריק אין אים משך נעלונגען אים אפצוראטעווען אין אים צו פארהיטן פון א וויייטערדיקן פרוב ביים אריבערנעמען אימיצן פון דער אלטער ווייס ביין אפריקע. דער הי־נער איר האט זיך ניט נעטראכט ווענן דעם טרויעריקן מאַרגן, אויס, אויס אים אראפ־נעמען פון דער שטריק אין אים משך נעלונגען אים אפצוראטעווען אין אים צו פארהיטן פון א וויייטערדיקן פרוב אין באגיין זעלבסטמאָרד אין אים נעלונגען אין דער הייס אים אים נאך א שרעקליכן נעקאנט צופאסט. אז אן אנדערער וועל־כער עס אין ניט אין באשעפטיקונג געלונגען אים אפצוראטעווען אין אים אין דער הייס אים אים נאך א שרעקליכן אין אין אנדערער וועל־כער עס אין ניט אין באשעפטיקונג קרינן. די אר־בעטסלאזיקייט אין דא גרויס און אפילו מענשן מיט דער קענטשאפט פון דער לאנדס שפּראך נייען ארום ליידיק, א פשיטא שוין אזעלכער, וואס אין נאך וויייניק באאכטנט מיט דער אומ־גאנגס שפּראך.

איז ער אזוי א לאנגע צייט ארומ־נעגאנגען אין קייפ־טאוון און ניט גע־פינענדיק דארטן אין אים אויפ׳ן אזוי וויייט זיך דאזיקע דעם זעלבן קלאב אין דער דערפרוט, אז ער איז אין אריינגעפאלן אין א מרה שחורה.

מיט א וואך צוריק האט ער ווידער באזוכט די דעראקציע פון דער אי־דישער צייטונג. דאס מאל האט מען קומט ארויס פון זיינע בוכסטיבן אין דער מעגש ניט ביים אין פולן זיינען.

דער שרייבער פון די דאזיקע שר־רות האט זיך פאראינטערעסירט מיט דאזיקן יונגערמאן אין ער האט אויס־געפונען פאלגנדעס:

דער יונגערמאן שטאמט פון פאנע־וועזש. אהער קיין אפריקע איז ער אריבערגענומען מיט א יאר צוריק. אין דער היים האט ער באזוכט א גי־מנאזיע און ווי דאס רוב פון די אידישע יונגעלייט אין דער, ליטע, דער קרייז ווען צו דער איינגעגער קוועלנ־דיקער נויט הערט מען זיך ווייניק צו.

אט דער טרויעריקער פאקט פון אונ־זער אייגענער פילאנטראפּיע פארס, פון דער איינגעגער נאכלעסקייטס, איז אין א געוויסער מאס שולדיק אין דער נויט וואס האט זיך פארקליבן אויף צווישן אונז דא און נענומען באדראען פיל לעבנס. און איבערהויפּט פון די פריש איינגעוואנדערטע אהער פאר׳ן לעצטן יאר, אידישע יונגעלייט פון ליטע און פוילן.

אט איז איינער פון די לעצטע זעלבסטמאָרד פרובן פון א יונגן אי־דישן בחור פון דער ליטע וואס איז אהער אראפּגעקומען מיט א יאר צו־ריק:

מיט עטלאכע וואכן צוריק איז אין דער רעדאקציע אריינגעקומען א אידי־שער יונגערמאן אין עלטער פון א יאר צוואנציק און ער האט זיך נאכגע־פרעגט אויף עטלאכע אדרעסן. אין אייניקע טעג ארום איז דער זעלבער יונגערמאן ווידער געקומען נאכפרעגנ־דיק אויב מען וועט זיינע ארטיקע נעמען אויפ׳ן דרוקן. שוין פון דעם ערשט־טען קוק אויפן אויסזאגן פנים האט מען געקאָנט זעען, אז אין דער מעג־שען לינט פארבאהאלטן עפּעס א טראַ־נעדיע. דער גלאנץ פון די אויגן האט עפּעס אויסגעזעען פארדעכטיק. אין נאַרמאל. מען האט לייכט געקאָנט באמערקן, אז אויסערן הונגער וואס קומט ארויס פון זיינע אויגן איז דער מעגש ניט ביים פולן זיינען.

דער שרייבער פון די דאזיקע שר־רות האט זיך פאראינטערעסירט מיטן דאזיקן יונגערמאן אין ער האט אויס־געפונען פאלגנדעס:

דער יונגערמאן שטאמט פון פאנע־וועזש. אהער קיין אפריקע איז ער אריבערגענומען מיט א יאר צוריק. אין דער היים האט ער באזוכט א גי־מנאזיע און ווי דאס רוב פון די אידישע יונגעלייט אין דער, ליטע, האט ער געטריבן פאר איינגעגער אידישע יונגעלייט אין דער, ליטע, פון דעם אידישן קאמפּאזיטאר יואל עגנעל און אנדערע. אבער קיין נרייסע ארבעט איז דאך אויף דעם געביט ניט געטאן געווארן).

די אלטע אויבנדערמאנטע רביים האבן בלויז אריינגענומען דאס זינ־גען אין זייער חסידישן "דרך". ווער מער און ווער ווייניקער. געווען אבער א רבי, וואס דאס געלעבט נאכן בעל שם טוב. וואס זיין עיקר עבודה איז געווען — זינגען. דאס איז געווען דער אונארישער צדיק ר׳ אייזיק קא־לייוער. וועלכער איז געווען — ווי די חסידישע לעגענדע דערציילט — אין די יונגע יאר׳ן א פאסטוך. און שוין זייענדיק א רבי פלעגט ער פון צייט צו צייט ארויספאר׳ן אין וואלד־אריין און זיך צוהערן צו די זינגען. וואס די אונארישע פאסטוכער זינגען, צו־שפּיל־נדיק אויף זייערע פייפּעלאך.

אינמאל איז בי דער צדיק נעזע־סען אין וואלד מיט זיינע חסידים און ער האט זיך צוגעהערט ווי א פאסטוך האט געזונגען א לידל מיט אט די ווערטער:

"סאלא קאפּאש מאד"

(פעליעטאן)
פון משה חיקלס

צוועלף קאָפּיקעס

. איי בעטשע איר האט שוין באלד פארגעזען און אזוינס א קאפּיקע איז, אז מענטשן זיינען טאג־ווייל־נאכט איינגע־טונקען אין דאלארס און אין סענטס, איז וואס איז דאס חידוש, הא?

פונדעסטוועגן שטעל איך מיך פאר אז מיר האבן נאך אין אמעריקע א היבש ביסל אידן, וואס זיינען נעדיגן נאך די צייט, ווען זיי האבן געלעבט מיט קאפּיי־קעס. מיט גראשנס און — מיט גרוי־ווענקעס . . . פאר זיי, האָף איך, וועט ניט זיין פרעמד דער ענין פון צוועלף קאפּיקעס.

ס׳איז איינגטלאך ניט בלויז צוועלף קאפּיקעס, נאר ס׳האנדלט זיך ווען א פארגלייך צווישן צוועלף קאפּיקעס אין א קליין סאוועטיש שטעטל און צוועלף דאלאר אין א קליין אמעריקאנער שטעטל.

וואָרום וואס איז דער חילוק צווישן א פוילישן אידן און אמעריקאנער, ווייסט איר?

איר ווייסט ניט. א יא? איר מיינט אוואדע ס׳איז א רעטעריש: ניין, קיין רעטעריש איז עס ניט. נאר אויב איר טרעפט ניט, וועל איך אייך אויסזאגן.

אז אמעריקאנער איד זאגט "ווייז ניי" און א פוילישער איד זאגט "ניי ווייס" (ניי ווייס).

דאס זעלבע נאר פארקערט.

אין וואס איז דער חילוק צווישן א אידן אין א קליין שטעטל אין רוסלאנד און א שעריף אין א קליין אמעריקאנער שטעטל?

דער אונטערשייד איז צוועלף.

ניט מער. ביים אידן אין סאוועט רוסלאנד איז עס צוועלף קאפּיקעס און ביים אמעריקאנער שעריף איז עס 12 דאלאר.

דערציילט מיר איינער א פליינט: ער האט ערשט, זאגט ער, געפראגן א בריוו פון זיינעם א פעטער. פון א קליין שטעטל ארום מאסקווע. שרייבט אים דער דאזיקער איד, אז איצט אין אים גוט ווי די דעלט. וואָרום ארבעט אין אים פאראן איבער׳ן קאפּ. הלוואי וואלט מען נאר געקאָנט ארבעטן אזוי פיל. אר־בעטן און אזוינס א קאפּיקע איז. אז מענטשן זיינען טאג־ווייל־נאכט איינגע־טונקען אין דאלארס און אין סענטס, איז וואס איז דאס חידוש, הא?

פונדעסטוועגן שטעל איך מיך פאר אז מיר האבן נאך אין אמעריקע א היבש ביסל אידן, וואס זיינען נעדיגן נאך די צייט, ווען זיי האבן געלעבט מיט קאפּיי־קעס. מיט גראשנס און — מיט גרוי־ווענקעס . . . פאר זיי, האָף איך, וועט ניט זיין פרעמד דער ענין פון צוועלף קאפּיקעס.

ס׳איז איינגטלאך ניט בלויז צוועלף קאפּיקעס. נאר ס׳האנדלט זיך ווען א פארגלייך צווישן צוועלף קאפּיקעס אין א קליין סאוועטיש שטעטל און צוועלף דאלאר אין א קליין אמעריקאנער שטעטל.

וואָרום וואס איז דער חילוק צווישן א פוילישן אידן און אמעריקאנער, ווייסט איר?

איר ווייסט ניט. א יא? איר מיינט אוואדע ס׳איז א רעטעריש: ניין, קיין רעטעריש איז עס ניט. נאר אויב איר טרעפט ניט, וועל איך אייך אויסזאגן.

אז אמעריקאנער איד זאגט "ווייז ניי" און א פוילישער איד זאגט "ניי ווייס" (ניי ווייס).

דאס זעלבע נאר פארקערט.

אין וואס איז דער חילוק צווישן א אידן אין א קליין שטעטל אין רוסלאנד און א שעריף אין א קליין אמעריקאנער שטעטל?

דער אונטערשייד איז צוועלף.

ניט מער. ביים אידן אין סאוועט רוסלאנד איז עס צוועלף קאפּיקעס און ביים אמעריקאנער שעריף איז עס 12 דאלאר.

דערציילט מיר איינער א פליינט: ער האט ערשט, זאגט ער, געפראגן א בריוו פון זיינעם א פעטער. פון א קליין שטעטל ארום מאסקווע. שרייבט אים דער דאזיקער איד, אז איצט אין אים גוט ווי די דעלט. וואָרום ארבעט אין אים פאראן איבער׳ן קאפּ. הלוואי וואלט מען נאר געקאָנט ארבעטן אזוי פיל. אר־בעטן און אזוינס א קאפּיקע איז. אז מענטשן זיינען טאג־ווייל־נאכט איינגע־טונקען אין דאלארס און אין סענטס, איז וואס איז דאס חידוש, הא?

פונדעסטוועגן שטעל איך מיך פאר אז מיר האבן נאך אין אמעריקע א היבש ביסל אידן, וואס זיינען נעדיגן נאך די צייט, ווען זיי האבן געלעבט מיט קאפּיי־קעס. מיט גראשנס און — מיט גרוי־ווענקעס . . . פאר זיי, האָף איך, וועט ניט זיין פרעמד דער ענין פון צוועלף קאפּיקעס.

ס׳איז איינגטלאך ניט בלויז צוועלף קאפּיקעס. נאר ס׳האנדלט זיך ווען א פארגלייך צווישן צוועלף קאפּיקעס אין א קליין סאוועטיש שטעטל און צוועלף דאלאר אין א קליין אמעריקאנער שטעטל.

וואָרום וואס איז דער חילוק צווישן א פוילישן אידן און אמעריקאנער, ווייסט איר?

איר ווייסט ניט. א יא? איר מיינט אוואדע ס׳איז א רעטעריש: ניין, קיין רעטעריש איז עס ניט. נאר אויב איר טרעפט ניט, וועל איך אייך אויסזאגן.

אז אמעריקאנער איד זאגט "ווייז ניי" און א פוילישער איד זאגט "ניי ווייס" (ניי ווייס).

דאס זעלבע נאר פארקערט.

אין וואס איז דער חילוק צווישן א אידן אין א קליין שטעטל אין רוסלאנד און א שעריף אין א קליין אמעריקאנער שטעטל?

דער אונטערשייד איז צוועלף.

ניט מער. ביים אידן אין סאוועט רוסלאנד איז עס צוועלף קאפּיקעס און ביים אמעריקאנער שעריף איז עס 12 דאלאר.

דערציילט מיר איינער א פליינט: ער האט ערשט, זאגט ער, געפראגן א בריוו פון זיינעם א פעטער. פון א קליין שטעטל ארום מאסקווע. ש

דעם רב׳ס טאָכטער

א העכסט שפּאַנענדיקער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין מיטל־אַלטער

פון לעאָן וויזעזענטעל

(פאָרזעצונג)

ביים טייך האָט זי ליב געהאַט זיך צו לייגן אויף דעם זאַמד און זיך האַרטן צו וואַרימען איר שיינעם קערפּער קעגן די אייביקע שטראַלן פון דער העל לייכטנדער זון. דאָס האָט באַראויִקט איר נעפּעס, און ווען זי פלעגט זיך אין אַוונט צוריקקערן אַהיים איז זי אַפּט מאָל געווען כמעט א נייגעבוירענער מענש.

אין דעם טאָג ווען אונזער געשיכטע הויבט זיך אָן, איז חנה׳לע געווען באַזונדערס אומרואיק און אומצופרידן.

אין דעם קריסטלאַכן טייל פון טירנא איז אין יענעם טאָג געווען לוסטיק און פריילאַך. די איינוואוינער פון דעם פירסטנטום האָבן אין יענעם טאָג געפייערט זייער יערלאַכן קאַרניוואַל און זיי האָבן אויף יעדן מעגלאַכן אופן געבראַכט צום אויסדרוק זייערע געפילן.

דער קאַרניוואַל איז אין טירנא געווען א יערלאַכע אינסטיטוציע. אין דעם טאָג איז דאָס פאָלק, וועלכעס איז א נאַציע יאָר געווען כמעט פאַרשלאַפן צו דער רעגירונדער פריינדשאַפט און די אונדערע פריצים. — נעווען זיין איין־נער הערשער. קיינער האָט דאַמאָלסט נים געהאַט קיין דעה איבער אים און יעדער איינער, קריסט, האָט זיך געמעגט אונטערהאַלטן פריי אין טאָג מיט זיך און האָט זיין הארץ האָט נאָר געגלוסט.

ווערנד חנה׳לע האָט אַפּט מאָל אויז מקנא נעווען די קריסטן פון טירנא פאַר דעם פרייען לעבן, וועלכן זיי פירן. זיינען אין דער אמת׳ן אויף די קריסטן נים נעווען אזוי פריי ווי עס האָט זיך איר אויסגעראַכט. די פּרינצעסן האָט איבער. זיי געהערשט מיט א שטאַרקער האַנט און זי האָט געזען אזוי באַגאַריינט זייערע פרייהייטן, אז די איינוואוינער פון דער קליינער פירסטנטום זיינען אין דער אמת׳ן געווען אירע אונטערגעגעבענע שקלאַפן. זיי האָבן געמוסט טאָג איר ווילן און זיי האָבן אַפילו נים געהאַט דאָס רעכט עפּעס א געהיימער דרך ארץ פאַר זיך צו באַקלאָגן קעגן אירע עלטערן.

אויסער דעם האָבן די קריסטן נאָך נעמוזט אויף זיך טראָגן דעם עול פון דער קאַטוילישער קירכע, וועלכע איז אייגענע קעניגרייך, און זי האָט נעגלייכט שטאָלץ אויפן האַלטן די פינסטערע מאַסן אין איר „הייליקע" הענט מיט ברוטאַלער גוואַלד.

אין דעם קאַרניוואַל טאָג זיינען זיי אבער אין דער אמת׳ן געווען פריי. דאַמאָלסט האָבן נים די פּרינצעסן און נים די קירכע געוואָלט צו שטערן באַזונדערס אומרואיק און אומצופרידן דעם.

אין דעם קריסטלאַכן טייל פון טירנא איז אין יענעם טאָג געווען לוסטיק און פריילאַך. די איינוואוינער פון דעם פירסטנטום האָבן אין יענעם טאָג געפייערט זייער יערלאַכן קאַרניוואַל און זיי האָבן אויף יעדן מעגלאַכן אופן געבראַכט צום אויסדרוק זייערע געפילן.

דער קאַרניוואַל איז אין טירנא געווען א יערלאַכע אינסטיטוציע. אין דעם טאָג איז דאָס פאָלק, וועלכעס איז א נאַציע יאָר געווען כמעט פאַרשלאַפן צו דער רעגירונדער פּרינצעסן און די אונדערע פּריצים. — נעווען זיין איין־נער הערשער. קיינער האָט דאַמאָלסט נים געהאַט קיין דעה איבער אים און יעדער איינער, קריסט, האָט זיך געמעגט אונטערהאַלטן פריי אין טאָג מיט זיך און האָט זיין הארץ האָט נאָר געגלוסט.

פון אירע יונגסטע יאָרן האָט עס שטענדיק געריצט און נעצייגט אַרויס פון דער עטאַ אין דעם קאַרניוואַל טאָג. איר האָט נעדאַרפט א שטאַרקע ניינערייקייט, כאָטש איין מאָל אין לעבן צו זעען וואָס דאָס איז אזוינע א קאַרניוואַל, און פאַרוואָס די אידן דערציילן פון דעם דאָזיקן קריסטלאַכן יום טוב אזוי־פיל שרעקלאַכקייט. מען, און די קריסטלאַכע איינוואוינער זיינען פאַר אים אזוי באַנייסטערט.

אבער זי האָט זיך קיינמאָל נים געוואוסט צו פאַרלאָזן די נעטא אין אזא טאָג, אלעמאָל, ווען זי האָט שוין מיט זיך געהאַט אַפּנעמאַכט אַרויסצוגיין פון דער נעטא. האָט איר אַרומגענומען אַ געהיימער דרך ארץ פאַר דעם וויל פון אירע עלטערן, און זי האָט נים געהאַט קיין מוט זיי צו ווידערשפּעניק.

דעם היינטיקן קאַרניוואַל האָט עס אבער חנה׳לען באַזונדערס גערייצט צו זעען די פייערלאַכקייטן וואָס דער פּרייז דערפאַר זאָל נים זיין.

עטלאַכע שעה איז זי אַרומגעגאַנגען ווי א געפאַנגענער לייב אין אירע עלטערנס הויז. זי איז א פאַר מאָל אַרויסגעלאָפן אין גאַרטן וואו זי האָט געהאַפט צו באַראויִקן איר גערייצטקייט און ניינערייקייט, און ווען זי האָט געזען, אז דאָס העלפט אויך נים, איז זי אויעק צום טייך און זי האָט זיך געלייגט קעגן דער וואַרימער זון, פון וועלכער זי האָט דערוואַרטעט הילף. אבער גאַרניט האָט געהאָלפן. זי האָט באַשלאָסן, אז זי טוט עגדלאַך נאָכ־קומען איר פאַרלאַנג און דערפילן איר ניינערייקייט.

דורך דער נעטא האָט חנה׳לע מורא געהאַט צו נייז, ווייל דאָרטן האָט איר מיצער זי געקאָנט זעען און דערטראָגען עס צו אירע עלטערן, אז זי איז ארויס פון שטאָט. האָט זי דערפאַר אויסגעוויילט א זייטיק וועג, אויף וועלכן זי איז מוטיק און אַנטשלאָסן נאָכצוגיין אין מאַרק זעען דעם קאַרניוואַל.

דער קאַרניוואַל איז געווען אין פולן גאַנג. דער גרעסטער מאַרק פון טירנא איז געווען איבערגעפאַסט מיט מענשן, וועלכע זיינען געקומען פון נאָענט און פון ווייט זיך באַטייליקן אין די פייערלאַכקייטן און זיך צו אונ־טערהאַלטן.

א ריזיקע מאַסע פון יונגע און אַלט מיט מענער, פרויען און קינ־דער, האָבן געשאָפן דאָס בילד פון איין קנויל, פון וועלכן עס האָבן זיך אַרויסגעזוינט אַרבעטערס־אַרבער די מויערן פון דער עטאַ.

חנה׳לע האָט דאַמאָלסט געזוכט איר מיצאַן פאַר וועמען זי זאָל קאָנען אויס־ניסן אירע געפילן מיט אַ מענש אַלע זיינע געווען אַרויסגעגאַנגען אין דער אַלגעמיינער פרייד פון דער אַלגעמיינער פרייד.

פון אירע יונגסטע יאָרן האָט עס שטענדיק געריצט און נעצייגט אַרויס פון דער עטאַ אין דעם קאַרני־וואַל טאָג. איר האָט נעדאַרפט א שטאַרקע ניינערייקייט, כאָטש איין מאָל אין לעבן צו זעען וואָס דאָס איז אזוינע א קאַרניוואַל, און פאַרוואָס די אידן דערציילן פון דעם דאָזיקן קריסט־לאַכן יום טוב אזוי־פיל שרעקלאַכקייט. מען, און די קריסטלאַכע איינוואוינער זיינען פאַר אים אזוי באַנייסטערט.

אבער זי האָט זיך קיינמאָל נים גע־וואָגט צו פאַרלאָזן די נעטא אין אזא טאָג. אַלעמאָל, ווען זי האָט שוין מיט זיך געהאַט אַפּגעמאַכט אַרויסצוגיין פון דער נעטא, האָט איר אַרומגענומען אַ געהיימער דרך ארץ אַרויסצוגיין אין דער אַרט פאַר זיך צו באַקלאָגן אַפּגעגען שקלאַפן. זיי האָבן געמוסט טאָג איר ווילן און זיי האָבן אַפילו נים געהאַט דאָס רעכט עפּעס א געהיימער דרך ארץ פאַר זיך צו באַקלאָגן קעגן אירע עלטערן.

ביים טייך האָט זי ליב געהאַט זיך צו לייגן אויף דעם זאַמד און זיך האַרטן צו וואַרימען איר שיינעם קערפּער קעגן די אייביקע שטראַלן פון דער העל לייכטנדער זון. דאָס האָט באַראויִקט איר נעפּעס, און ווען זי פלעגט זיך אין אַוונט צוריקקערן אַהיים איז זי אַפּט מאָל געווען כמעט א ניי־געבוירענער מענש.

אין דעם טאָג ווען אונזער געשיכ־טע הויבט זיך אָן, איז חנה׳לע געווען באַזונדערס אומרואיק און אומצופרי־דן.

אין דעם קריסטלאַכן טייל פון טי־רנא איז אין יענעם טאָג געווען לוסטיק און פריילאַך. די איינוואוינער פון דעם פירסטנטום האָבן אין יענעם טאָג גע־פייערט זייער יערלאַכן קאַרניוואַל און זיי האָבן אויף יעדן מעגלאַכן אופן געבראַכט צום אויסדרוק זייערע געפילן.

דער קאַרניוואַל איז אין טירנא גע־ווען א יערלאַכע אינסטיטוציע. אין דעם טאָג איז דאָס פאָלק, וועלכעס איז א נאַציע יאָר געווען כמעט פאַרשלאַפן צו דער רעגירונדער פּרינצעסן און די אונדערע פּריצים. — נעווען זיין איי־נער הערשער. קיינער האָט דאַמאָלסט נים געהאַט קיין דעה איבער אים און יעדער איינער, קריסט, האָט זיך גע־מעגט אונטערהאַלטן פריי אין טאָג מיט זיך און האָט זיין הארץ האָט נאָר געגלוסט.

ווערנד חנה׳לע האָט אַפּט מאָל אויז מקנא נעווען די קריסטן פון טיר־נא פאַר דעם פרייען לעבן, וועלכן זיי פירן. זיינען אין דער אמת׳ן אויף די קריסטן נים נעווען אזוי פריי ווי עס האָט זיך איר אויסגעראַכט. די פּרינצעסן האָט איבער. זיי געהערשט מיט א שטאַרקער האַנט און זי האָט געזען אזוי באַגאַריינט זייערע פרייהייטן, אז די איינוואוינער פון דער קליינער פירסטנטום זיינען אין דער אמת׳ן גע־ווען אירע אונטערגעגעבענע שקלאַפן. זיי האָבן געמוסט טאָג איר ווילן און זיי האָבן אַפילו נים געהאַט דאָס רעכט

דאָקטוירים Doctors' Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	**דר. ס. דוש. בערמאַק,** 834 מיין סטריט אפיס שטונדן: 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	**דר. דוש. ברענער,** 402 מעלקירק עוועניו אפיס שטונדן: 3—5. 7.30—8.30 DR. J. BRENER
26 947	53 422	**דר. א. גוטמאַן,** 714 טראַנטע דזשעו. טראַסט בילדינג. 283 פּאַרטערדזש עוועניו. קאַר. סטיט אפיס שטונדן: 10—12. 2—6 און ביי אפּאַינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	**דר. ס. דשאַוויש,** 404 באַיד בילדינג. שטונדן: 11—12. 3—6 און ביי אפּאַינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	**דר. וו. הערשפילד,** 576 מיין, קאָר. אַלעקסאַנדער אפיס שטונדן: 11—1. 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	**דר. כ. א. וויקטאָר,** קאָר. מעלקירק און סאַלטער (איבער דער באַנק) אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
53 181	53 181	**דר. י. פּערלמאַן,** 291 באַראוס. קאָר. טשאַרלס אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	**דר. ס. קאָבּרינסקי,** סוויט 2 קראַפּ בלאָק (מיין און דאָפּערין עוועניו) אפיס שטונדן: 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
53 915	52 614	**דר. סעם ראָדין,** ראַיאַל בענק בילדינג (מיין און מעלקירק) אפיס שטונדן: 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	**דר. א. ל. שובין,** שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אף קאַמערס בלדג. מיין און אַלעקסאַנדער רעזידענס: 375 מאַקריי עוועניו DR. A. L. SHUBIN
		אויגן, אויערן, נאָז אַן האַלז
29 110	51 848	**דר. י. ה. בעקמאַן,** 613 באַיד בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	**דר. ד. מ. דושענאָף,** 830-2 סאַמערסעט בלאָק DR. D. M. GENOFF
		קינדער קראַנקהייטן
88 013	53 320	**דר. ה. מעדאָוויי,** 904 באַיד בלדג. 3—5: 332 מאַניטאָבאַ עוו. 11—12 DR. H. MEDOVY
22 446	51 801	**דר. דושאַ. ה. שאַפּיראָ,** 604 באַיד בילדינג שטונדן: 3—5 און ביי אפּאַינטמענטס DR. GEO. H. SHAPERA

דענטיסטן Dentists Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	**דר. י. בן עזרא, ב.א.** 962½ מיין. קאָר. מעלקירק DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		**דר. מ. ברענמאַן,** סט. 1 סט. דושאַנס בלאָק. 984 מיין DR. M. A. BREGMAN
56 056		**דר. ס. טשורטשיל,** סוויט 1 טריק בלאָק. 972 מיין סט. DR. S. H. CHURCHILL

אידנברידזשער נייעס :: פון מ. אוסישקין

מיך קאָנען נים דורכלאָזן און נים באַמערקן עפּעס וועגן דער טעטיקייט פון אונזער אידנברידזשער יונגס פאַר־ריכן וויינטער. איבערהויפּט אויף דעם פעלד פון דיסקוסיעס. מען האָט דורכ־געפירט א רייע דיסקוסיעס אויף פאַר־שיידענע טעמעס. מיט קריסטלאַכע און אידישע שכנים. און נים איין מאָל האָט זיך געמערקט די פייאיקייט פון אונזער יונגס, שלאַגנדיק זייערע אַפּאָ־נענטן און נעוואונען די דעבאַטעס.

באַזונדערס מערקן זיך טאַלאַנטן צווישן איינציקע יונגעלייט, אויף וועל־מען מען קאָן זיך ריכטן אז זיי זאָלן קומען איר פאַרלאַנג און דערפילן איר ניינערייקייט.

דורך דער נעטא האָט חנה׳לע מורא געהאַט צו נייז, ווייל דאָרטן האָט איר איינגעגעבן אַ זייטיק וועג, אויף וועלכן זי איז מוטיק און אַנטשלאָסן נאָכצוגיין אין מאַרק זעען דעם קאַר־ניוואַל.

דער קאַרניוואַל איז געווען אין פולן גאַנג. דער גרעסטער מאַרק פון טי־רנא איז געווען איבערגעפאַסט מיט מענשן, וועלכע זיינען געקומען פון נאָענטן און פון ווייט זיך באַטייליקן אין די פייערלאַכקייטן און זיך צו אונ־טערהאַלטן.

א ריזיקע מאַסע פון יונגע און אַלט מיט מענער, פרויען און קינ־דער, האָבן געשאָפן דאָס בילד פון איין קנויל, פון וועלכן עס האָבן זיך אַרויסגעזוינט אַרבעטערס־אַרבער די מויערן פון דער עטאַ.

חנה׳לע האָט דאַמאָלסט געזוכט איר מיצאַן פאַר וועמען זי זאָל קאָנען אויס־ניסן אירע געפילן מיט אַ מענש אַלע זיינע געווען אַרויסגעגאַנגען אין דער אַלגעמיינער פרייד פון דער אַלגעמיינער פרייד.

פון אירע יונגסטע יאָרן האָט עס שטענדיק געריצט און נעצייגט אַרויס פון דער עטאַ אין דעם קאַרני־וואַל טאָג. איר האָט נעדאַרפט א שטאַרקע ניינערייקייט, כאָטש איין מאָל אין לעבן צו זעען וואָס דאָס איז אזוינע א קאַרניוואַל, און פאַרוואָס די אידן דערציילן פון דעם דאָזיקן קריסט־לאַכן יום טוב אזוי־פיל שרעקלאַכקייט. מען, און די קריסטלאַכע איינוואוינער זיינען פאַר אים אזוי באַנייסטערט.

אבער זי האָט זיך קיינמאָל נים גע־וואָגט צו פאַרלאָזן די נעטא אין אזא טאָג, אַלעמאָל, ווען זי האָט שוין מיט זיך געהאַט אַפּגעמאַכט אַרויסצוגיין פון דער נעטא. האָט איר אַרומגענומען אַ געהיימער דרך ארץ אַרויסצוגיין אין דער אַרט פאַר זיך צו באַקלאָגן אַפּגעגען שקלאַפן. זיי האָבן געמוסט טאָג איר ווילן און זיי האָבן אַפילו נים געהאַט דאָס רעכט

דעם ווילן פון אירע עלטערן, און זי האָט נים געהאַט קיין מוט זיי צו ווידערשפּעניק.

דעם היינטיקן קאַרניוואַל האָט עס אבער חנה׳לען באַזונדערס גערייצט צו זעען די פייערלאַכקייטן וואָס דער פּרייז דערפאַר זאָל נים זיין.

עטלאַכע שעה איז זי אַרומגעגאַנגען ווי א געפאַנגענער לייב אין אירע עלטערנס הויז. זי איז א פאַר מאָל אַרויסגעלאָפן אין גאַרטן וואו זי האָט געהאַפט צו באַראויִקן איר גערייצ־קייט און ניינערייקייט, און ווען זי האָט געזען, אז דאָס העלפט אויך נים, איז זי אויעק צום טייך און זי האָט זיך געלייגט קעגן דער וואַרימער זון, פון וועלכער זי האָט דערוואַרטעט הילף. אבער גאַרניט האָט געהאָלפן. זי האָט באַשלאָסן, אז זי טוט עגדלאַך נאָכ־קומען איר פאַרלאַנג און דערפילן איר ניינערייקייט.

דורך דער נעטא האָט חנה׳לע מורא געהאַט צו נייז, ווייל דאָרטן האָט איר איינגעגעבן אַ זייטיק וועג, אויף וועלכן זי איז מוטיק און אַנטשלאָסן נאָכצוגיין אין מאַרק זעען דעם קאַר־ניוואַל.

דער קאַרניוואַל איז געווען אין פולן גאַנג. דער גרעסטער מאַרק פון טי־רנא איז געווען איבערגעפאַסט מיט מענשן, וועלכע זיינען געקומען פון נאָענטן און פון ווייט זיך באַטייליקן אין די פייערלאַכקייטן און זיך צו אונ־טערהאַלטן.

א ריזיקע מאַסע פון יונגע און אַלט מיט מענער, פרויען און קינ־דער, האָבן געשאָפן דאָס בילד פון איין קנויל, פון וועלכן עס האָבן זיך אַרויסגעזוינט אַרבעטערס־אַרבער די מויערן פון דער עטאַ.

חנה׳לע האָט דאַמאָלסט געזוכט איר מיצאַן פאַר וועמען זי זאָל קאָנען אויס־ניסן אירע געפילן מיט אַ מענש אַלע זיינע געווען אַרויסגעגאַנגען אין דער אַלגעמיינער פרייד פון דער אַלגעמיינער פרייד.

פון אירע יונגסטע יאָרן האָט עס שטענדיק געריצט און נעצייגט אַרויס פון דער עטאַ אין דעם קאַרני־וואַל טאָג. איר האָט נעדאַרפט א שטאַרקע ניינערייקייט, כאָטש איין מאָל אין לעבן צו זעען וואָס דאָס איז אזוינע א קאַרניוואַל, און פאַרוואָס די אידן דערציילן פון דעם דאָזיקן קריסט־לאַכן יום טוב אזוי־פיל שרעקלאַכקייט. מען, און די קריסטלאַכע איינוואוינער זיינען פאַר אים אזוי באַנייסטערט.

אבער זי האָט זיך קיינמאָל נים גע־וואָגט צו פאַרלאָזן די נעטא אין אזא טאָג, אַלעמאָל, ווען זי האָט שוין מיט זיך געהאַט אַפּגעמאַכט אַרויסצוגיין פון דער נעטא. האָט איר אַרומגענומען אַ געהיימער דרך ארץ אַרויסצוגיין אין דער אַרט פאַר זיך צו באַקלאָגן אַפּגעגען שקלאַפן. זיי האָבן געמוסט טאָג איר ווילן און זיי האָבן אַפילו נים געהאַט דאָס רעכט

פאַר׳שיכו׳ט.

די ווילדע קולות, די געשריען און געפיידערייען פון די נאַנץ אַדער האַלב פאַר׳שיכו׳טע. האָבן אויף חנה׳לען נאָך א ווייל געמאַכט א אַפּשטיי־סענדיקן איינדרוק. זי האָט נים גע־קאָנט פאַרשטיין פאַרוואָס מענשן מו־זען אין א פייערלאַכן טאָג אַזוי פיל טרינקען און קאָנען זיך אזוי אינ־נאַנצן פאַרלירן, אז עס זאָל אזוי ווייניק בלייבן פון זייער מענשלאַכ־קייט.

האַכנדיק אַפּריריקט איר ניינע־ריקייט צו זעען דעם קאַרניוואַל. איז איר, דאָס אַלץ וואָס זי האָט געזען שנעל נמאַק געוואָרן און מאַמעלנטי־לאַכטפעלדער, וואו די מאַסן האָבן זיך פאַנאַנדערטיילן אויף פאַרשיידענע מחנות און האָבן צווישן זיך אַנגע־פירט מערדערישע געשלעגן.

ווען חנה׳לע איז אַנגעקומען אין שטאָט איז שוין א נרויסער טייל פון דעם קאַרניוואַל עולם געווען שטאַרק אַנטער דעם איינדרוק פון אלקאָהאָל. שיכו׳ע פויערים האָבן זיך שוין גע־וואַלגערט אין די נאַסן און אויף איי־ניקע שטעלן זיינען שוין אַפילו פאַר־געקומען געשלעגן. וועלכע זיינען אבער באַלד אָפּגעשטעלט געוואָרן פון יענע וועלכע זיינען נאָך נים געווען אינגאַנצן

היימאַן און העסטרין
באַריסטערס, סאָליסיטאָרס און א. וו.
216 — מעקאַינטייר בלאָק — 216
טעלעפאָן 21 627
מר. העסטרין. וואוינונג:
306 סט. דושאַנס עוו., טעל. 53 133

שינבין, מאָראָזניק און ראָבלין
Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באַריסטערס, סאָליסיטאָרס, נאָטאַריוס
207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאָן 21 345—6

טשערניאַק, קאַפּשטיין און ספּיוואַק
Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאָן 24 591 און 24 666

קאַנטאָר און דאָרפמאַן
אַדוואָקאַט און נאָטאַרי
CANTOR & DORFMAN
211 קורי בלדג. 233 פּאַרטערדזש עוו.
טעל. 225 89—29 937
רעזידענס:
103 בענערמאַן עוועניו. טעל. 51 353

ה. שולמאַן
אַדוואָקאַט און נאָטאַרי
געלט צו לייען אויף ½* פּראָצענט
Schulman & Nitikman
213 קאַנפעדעריישאַן לייף בילדינג
457 מיין סט. אַנטקעגן סיטי האַל
טעלעפאָן 88 462

ש. מילער
באַריסטער, סאָליסיטאָר א. א. וו.
S. MILLER, B.A., LL.B.
505 Paris Bldg., Portage and Garry
Phone 22 203
מר. מילערס וואוינונג:
152 באַראוס עוועניו. טעלעפאָן 51 652

זי פּלוצלונג דערהערט א גראָבע שטי־מע הינטער זיך.

דאָס איז געווען די שטימע פון איי־נעם פון די ראַפיאַנעס, וועלכער איז שוין געווען האַרט לעבן דער מאַלאַר.

— וואָס איילסטו זיך אַזוי, דו שיי־נער מלאך? מיר האָבן דיך ערשט געפונען אין שוין אַנטלויפסטו פון אונז?

אבער חנה׳לע האָט גאָרניט גע־ענטפערט אין דאָס זיך אויפן נים אונגעקערט צו זעען דאָס פנים וואָס באַלעסטיקט איר. זי איז גענאַנגען מיט שנעלע אין פעסטע טריט און זי האָט אין האַרצן געבעטן נאָט, אז זיי זאָלן איר נאָר נים דערקאָנען, אז זי איז א אידישע שכטערן.

אבער גראָדע איר שווייגן האָט נאָך מער אַנגערייצט אירע נאָכפאָלגער.

—ווער ביזטו דאָס, וואָס דו באַ־טיילינסט זיך נים אין אונזערע אונ־טערהאַלטונגען. זי שטייסט פון דער־ווייטנס און קוקסט אויף אונז ווי א וואָלף? — האָט איר דער ערשטער געפרעגט.

— זי איז שטאָלץ ווייל זי איז א שיינע — האָט דער צווייטער אַרויס־געברוטשעט פון זיין שיכו׳ן האַלז. — מיר טאָרן זי אבער נים לאָזן אויטקגיין: זי מוז גיין טרינקען מיט אונז און טאַנצן . . . פרעג זיך ניט ביי איר— נאָר נעם זי מיט אונז.

דער ערשטער האָט זיך ניט געלאָזט לאַנג בעטן. ער האָט באַלד געפאַלגט די עצה פון זיין פריינט און אַנכאַ־פּענדיק חנה׳לען ביי דער האַנט. האָט ער זי געפרעגט:

— ווער ביזטו און וואוהין גייס־טו? און פאַרוואָס אַנטלויפסטו? — קום בעסער מיט אונז, איך ווייל מיט דיר טאַנצן.

זייענדיק א יונגע און זייער טעמ־פּעראַנטפולע מיידל האָט חנה׳לע ניט איבערגעטראַכט אין וועלכער געפאַר זי וואַרפט זיך אַליין אריין אויב זי זאָל ניט האַנדלען קלוג און פאַרזיכטיק. ביי זיך האָט זי געהאַט אָפּגענומען צו קעמפן קעגן אירע אַנפאַלער און איר איז אַפילו ניט איינגעפאַלן, א זגאַך אַלעמען איז ניט מער ווי שוואַכע מיידל. וועלכע וועט ניט קאָנען ביי־קומען צוויי שיכו׳ע אבער געוויסע יונגע מענער.

— לאָזט מיך אָפּ — האָט זי אויסגערופן מיט א שטרייענגען און שטאַלצן טאָן. — לאָזט מיך אָפּ און נייט זיך אייער וועג.

און אַזוי ריידנדיק האָט זי זיך מיט איר גאַנצער קראַפט באַפרייט פון דעם ראַפיאַן. וועלכער האָט זי געהאַלטן ביי דער האַנט. האָט אים אַנגעשטופּט פון זיך און זי איז ווייטער מיט פעסטע טריט נענאַנגען איר וועג.

פּלוצלונג האָט א הויך געלעכטער פאַרהילכט חנה׳לעס אויערן. דאָס איז אין געווען דאָס רויע. שפּאַטשע גע־לעכטער. וועלכער האָט זיך אַרויסגע־טראָגן פון דער געזונטער ברוסט פון דעם צווייטן שיכו׳ן ראַפיאַן. ער האָט געלאַכט פון זיין פריינט און ער האָט פון אים חוזק געמאַכט וואָס ער האָט ייחס אַרויסגעוויזן צו זיין אזא שוואַכ־לאַנג און ער האָט זיך געלאָזט ריידיקן און אַפּשטופּן פון א פרוי.

(ווייטערעס קומט)

1 טאָג

ג. פּ. פאַרטנאַי מעמעדזשער

ג ע ד י י נ ק ט ! אז מיר קאָנען אייך געבן באַריטונג אויב איר פאַר־לאַנגט, אין אַלע אייערע — **דריי קליינינג אָדער פאַרבן**

PERTH DYE WORKS LTD. 37 266

זער יונגס, און ווען פריינט וואָלינער אויף אים אַרויף א יום־טוב. און עס האָט געענדיקט ריידן אין מיר אַקעגן קאָן זיין אז אין דעם לינט דער סוד שעטט זיך נים, צעוויינט ער זיך פאַר פרייד. וואָס איז, די האַרציקייט פון אַט דעם יונגן רעדנער האָט אים ווי א מאַגנעט צוגעצויגן, און ער האָט אויס־עקספּלאַנאַטאָרס, ער איז פול מיט האַ־פענונג, אַן אַלעס וועט אינגיכן פאַר־איבער, און בעסערע צייטן וועלן קו־מען. און אַפילו דער קלימאַט, פון וואָס ער ליידט אַפּט, וועט זיך אויף־בייטן צום בעסערן.

און אַט דער פּיקניק האָט זיך דאָס יאָר מיט קיין זאַך ניט געבינדן. חוץ מיט דעם. וואָס דאָס יאָר איז געווען א נרעסערער עולם. אידן פון די אַרומיקע שטעטלאַך זיינען צעקו־מען העלפן אונזער פריינט זיך אין אונזער פריינהייט. און אַט די אידן, פון די אַרומיקע שטעטלאַך, מערקן גאָר אַליין נים וואָס פאַר א מצוה זיי פאַרריכטן ווען זיי קומען צו די פאַרוואַרפענע. פון דער וועלט פאַר־שטייסענע פאַרטערס, מיט פריינ זיך אין זייער יום־טוב.

און לאָמיר האָפן אז אין דער צו־קונפט וועט מען אויסנעפינען אז אויף דער פאַרטער א מענש, פון דעם מענשלאַכן מין אָלנפאַלס.

און אַזוי ווי דער טאָג איז געווען א שיינער, און די ליכטיקע ליבע זון האָט יעדן נעלאַשטשעט, האָט מען זיך טאַקע געפילט יום־טובדיק.

מיט אכטונג,
מ. אוסישקין,
אידנברידזשע, סאַסק.

צוועלף קאַפּיקעס

(שלוס פון זייט 2)

ניט נעכטן, נאָר מיט יאָרן צוריק, אַבער אין יענע צייטן האָט מען שוין, ווייזט אויס, אויף געוואוסט פון אויעלכע זאַכן ווי גרעפּטאַונטערזוכונגען.

און מען האָט זיך געגומען צו אונזער שעריף און מען האָט אים געגומען שטעלן פראָגן.

מיר וועלן פאַרשטייט זיך, ניט נים איבערגעבן אייך די אַלע קשיות וואָס מ׳האָט אים געשטעלט.

די ערשטע שאַלה אַליין, דיינק אויף, וועט זיין געגוט.

אונזערע אויספאַרשער האָבן געוואָלט וויסן איין קליינינקייט:

וואו נעמט דער שעריף צו דערלייגן צו זיין רענט?

אַזוי ווי, האָבן זיי געזאָגט, דער שע־ריף קריגט נים מער ווי פופציק דאָלאַר א חודש, און וואוינען וואוינט ער אין א דירה, וואָס קאָסט אים פונקט צוויי און זעכציק דאָלאַר א חודש, איז די פראַגע, וואו נעמט ער צו דערלייגן די צוועלף דאָלאַר...

וואו ער נעמט אויף אַלע אַנדערע זאַכן דאָס איז א מין סימבאָל פון דעם אויפן אויף דער פאַרטער אַן אַלע דעם לינט דער סוד קאָן זיין אז אין דעם לינט דער פון זיין גערולד. עס קאָן זיין אז מיר אַלע נעמען אַרויף אויף דער פאַרטער אַן אַלע דעם מיר גערדיקט די האַנט, און איינער האָט מיר נים אים קראַפט און מוט צו קעמפן קעגן דער בייזער און קאַפּריזנער נאַ־טור, וואָס איז, די האַרציקייט פון אַט דעם יונגן רעדנער האָט אים ווי א מאַגנעט צוגעצויגן, און ער האָט מענשלאַכע צוגעצויגן, און אַפילו קעגן אַנדערע אַרויס־ווייזן פון פאַרשיידענע סאָרטן אַזאַט ער מיר. ער האָט נים אַלעס אַפּגענומען, אַן אַלעס וועט אינגיכן פאַר־איבער, און בעסערע צייטן וועלן קו־מען. און אַפילו דער קלימאַט, פון וואָס ער ליידט אַפּט, וועט זיך אויף־בייטן צום בעסערן.

און אַט דער פּיקניק האָט זיך דאָס יאָר מיט קיין זאַך ניט געבינדן. חוץ מיט דעם. וואָס דאָס יאָר איז געווען א נרעסערער עולם. אידן פון די אַרומיקע שטעטלאַך זיינען צעקו־מען העלפן אונזער פריינט זיך אין אונזער פריינהייט. און אַט די אידן, פון די אַרומיקע שטעטלאַך, מערקן גאָר אַליין נים וואָס פאַר א מצוה זיי פאַרריכטן ווען זיי קומען צו די פאַרוואַרפענע. פון דער וועלט פאַר־שטייסענע פאַרטערס, מיט פריינ זיך אין זייער יום־טוב.

און לאָמיר האָפן אז אין דער צו־קונפט וועט מען אויסנעפינען אז אויף דער פאַרטער א מענש, פון דעם מענשלאַכן מין אָלנפאַלס.

און אַזוי ווי דער טאָג איז געווען א שיינער, און די ליכטיקע ליבע זון האָט יעדן נעלאַשטשעט, האָט מען זיך טאַקע געפילט יום־טובדיק.

מיט אכטונג,
מ. אוסישקין,
אידנברידזשע, סאַסק.

סייל פּאַסטערס

געמאַכט

אין 24 שעה

שיין און צוציענד

ביי

„דאָס אידישע וואָרט"

מיר האָבן אַן אויסוואַל פון הונדערטער קאַטס פון די לעצטע צייכענונגען צו באַצירן די פּאַסטערס

מיר טוען די גאַנצע אַרבעט

שיקט אונז בלויז אריין די פּרייזן פון די אַרטיקלען וועלכע איר ווילט אַרויס־שטעלן אויפן סייל — און מיר טוען שוין פאַר אייך דאָס איבעריקע

שרייבט אין וועלכער שפּראַך איר ווילט צו

THE ISRAELITE PRESS LIMITED

165 Selkirk Ave. Phones: 52 213 - 55 409

אין פלאָנטער פון לעבן . . .

פון מ. ס.

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם מאַרענעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

(פאָרזעצונג)

אפשר ווייסן זיי בעסער ווי צו האַנדלען אין אזא פאַל.

אפשר וואָלט ער מיט אימיצן געדאַרפט זיך באַראַטן וועגן דעם ?

אפשר זיך דורכרעדן מיט זיין האַיער ?

מר. וויליאַם זייד איז א גוטער האַיער, ער איז אפילו זיין פריינד.

– האַנדלט מיט אים אין שוין פון אזוינע יאָרן.

ער קאָן גיט דעם דאָזיקן מר. וויליאַם זייד.

האָיער זייד איז זא קלוג, דו־באַ־וועראַט מעגשט, מיט שטערקע רוישע האָר איינען קאָפּ־אין מיט דינע, בלאַ־סע ליפּעלאַך.

דערצו האָט ער דיינע, גרויע אייגעלאַך, וואָס דרינען אַרויס דעם מעגשען אין האַרצן, אין דער נשמה אַריין.

זיינע אייגן זיינען אזוי ווי שפּיזן, זיי שפּיזן זיך אַריין אין דעם מענשן, מיט וועלכן ער רעדט.

אזוי ווי ער וואָרט געוואָרט דערציין דעם אמת, וואָס ענער באַהאַלט פון אים.

אַרום כיטרער האָיער האָט מר. וויי־ראָס זייד געוואַסט, אז ערער אייגער מעגש, דער בעסטער אפילו, האָט עפּעס צו באַהאַלטן, וואָס ער וויל־ניט אז דער אַנדערער זאָל וויסן.

וואָרף נאַרבער האָט אפשר־מאַל זיך געשאָלן אַרום דיך אין דער ווייל אין אַ בליק אין דיין פּנים, אַז ער האָט די מיידל, דיי מיידער, אפילו מיט א האַנט ניט אַנ־גערירט... עס איז א בלבול... א ריינער בלבול... א גערט בלבול... פ'וויל אַרויס־פרעגן געדט פון אים... אַבער מר. וויי־ראָס זייד איז א כיטרער יונגערמאַן, א שליינער האָיער, ער וועט קוקן אויף אים אין וועט אים דורכשפּיזן מיט זיי־נע ברוין, אין דאָס קרומע שטייגערע אויף זיינע בלאַסע ליפּן וועט זאָגן : נישקשה, מיר פאַרשטיען... מיר ווייס־סען, ווי אומשולדיק א מאַנסביל איז... א, די דאָזיקע בליקן... ער פיגט שוין איצט, אזוי ווי זיי וואָלטן דורכגעשטאָכן זיין קערפּער...

ניין, ער וועט אים ניט רופן, דעם האָיער, ער וועט ניט גיין צו אים... ער וועט אים גאָר ניט דערציין...

וואָס דען וועט ער טאָן, וואָס דען זאָל ער טאָן ?

ער וועט וואַרטן. יאָ, ער וועט וואַר־טען.

אפשר האָט זי אים בלויז געסטראָ־שען, די מיאָס'ע מרס. שפּאַרגער.

זי וועט אפשר גאַרנים וואָגן אַר־מען צו דערציין וועגן דער גאַנצער מעשה.

זי קען דאָך ווייסן פאַראַיס, אז מיינער וועט אים ניט בלויבן...

אַבער דער, דער מיינער... וואָס אין מיט אים... וואָס טוט מען מיט אים...

ווען ער וואָלט זי געקאָנט זעען, ווען ער וואָלט געקאָנט רייזן מיט אים, ער וואָלט געוויס צו מאַכן דאָרט אַן אַרבעט אין אַפּאַרטיקן אַרט ווי־לייזן...

אומעגער האָט אין דער מינוט אַרויסגעלייגט א האַנט אויף זיינע אייגן.

ער האָט זיך דערשראָקן אין א צאַפּל געטאָן :

— הערא, פּאַפּאַ ! — האָט ער דער־הערט א זיסע שטימע.

מיט'ן שטראָם

מר. וואָלף נאַרבער האָט זיך קייט־מאָל אַזוי ניט דערפריי מיט זיין טאָכ־טער. ווי מיט דעם איצטיקן מאָמענט.

מר. וואָלף נאַרבער האָט זיך ניט גע־קאָנט דערמאָנען נאָך א צווייטן פאַר אין זיין גאַנצן לעבן, ווען ער האָט זיך אַזוי דערפריי מיט א מענשן ווי איצט, אין דעם מאָמענט ווען ער האָט דער־זעען זיין קינד לעבן זיך.

עס זיינען געווען צייטן ווען מר. וואָלף נאַרבער איז געווען ווען, ווען ער האָט דאָמאָנסטרירט, ווען ער האָט גע־דערציילט פון זיינע טראַכטס, ווען יע־נער אים דורכגעשען מיט זיינע אייגן, און א קרום שמייכעלע וועט שפּיזן אויף זיינע בלאַסע ליפּן.

– אין ער וועט צוקערזיס א זאַנטאָן, – אזוי... אזוי... מיין פריינט, מר. נאַרבער, הייסט עס. איז ניט בעסער פון אַרע אַנדערע מאַנסבלען ! . .

מר. נאַרבער וועט פּראָטעסטירן. ער וועט שווערן אפילו אז ער איז אינ־שוריק, אז ער האָט די מיידל, דיי מיידער, אפילו מיט א האַנט ניט אַנ־גערירט... עס איז א בלבול... א ריינער בלבול... א גערט בלבול... פ'וויל אַרויס־פרעגן געדט פון אים... אַבער מר. וויי־ראָס זייד איז א כיטרער יונגערמאַן, א שליינער האָיער, ער וועט קוקן אויף אים אין וועט אים דורכשפּיזן מיט זיי־נע ברוין, אין דאָס קרומע שמייכעל